

nowicie: na blankietach wartości od 1 zł. 20 gr. do 2 zł. 70 gr. włącznie kolor właściwy winiety jest granatowy, a tło pomarańczowe; na innych blankietach kolor właściwy winiety jest czerwony, a tło zielone.

Schemat wekslu brzmi:

..... dnia 19..... r. Na
 zapłać za ten
 weksel na zlecenie sumę

Płatny

§ 3. § 198 powołanego rozporządzenia otrzymuje brzmienie następujące:

„Aż do dalszego zarządzenia mogą być używane urzędowe blankiety wekslowe, sporządzone według wzorów, opisanych w rozporządzeniu Ministra Skarbu z dnia 28 maja 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 50, poz. 515), z dnia 23 września 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 109, poz. 775) oraz w pierwotnym tekście § 155 rozporządzenia z dnia 20 listopada 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 123, poz. 713)“.

§ 4. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Kierownik Ministerstwa Skarbu: *Ignacy Matuszewski*

Minister Sprawiedliwości: *St. Car*

424.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA KOMUNIKACJI

z dnia 6 czerwca 1929 r.

w sprawie przepisów o ruchu tramwajów elektrycznych w miastach.

Na mocy art. 2 oraz punktu 7 art. 4 ustawy z dnia 12 czerwca 1924 r. o zakresie działania Ministra Kolei Żelaznych i o organizacji urzędów kolejowych (Dz. U. R. P. Nr. 57, poz. 580) oraz art. 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 września 1926 r. w sprawie ustanowienia urzędu Ministra Komunikacji (Dz. U. R. P. Nr. 97, poz. 567), zarządzam co następuje:

§ 1. Wprowadza się „Przepisy o ruchu tramwajów elektrycznych w miastach” w brzmieniu według załącznika do niniejszego rozporządzenia.

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Komunikacji: *Kühn*

Załącznik do rozp. Min. Kom. z dnia 6 czerwca 1929 r. (poz. 424).

PRZEPISY O RUCHU TRAMWAJÓW ELEKTRYCZNYCH W MIASTACH.

I. Postanowienia ogólne.

§ 1.

Przepisy niniejsze obowiązują w granicach miast tak tramwaje, jak i koleje elektryczne międzydzielnicowe.

§ 2.

Pociągi tramwajowe mogą się składać z 3-ch najwyżej wagonów, łącznie z wagonem silnikowym. W razie konieczności natury technicznej (np. doczepienie wagonów uszkodzonych, wagonów próżnych) dopuszczalny jest większy skład pociągu, nieprzekraczający jednak 5 wagonów razem z wagonem silnikowym.

§ 3.

Pociąg tramwajowy może być uruchomiony i prowadzony jedynie przez motorowego, mającego, na podstawie złożonego egzaminu, prawo prowadzenia pociągów tramwajowych.

§ 4.

Pociągi tramwajowe kursują przy dwutorowych liniach po prawym torze w kierunku jazdy.

Jazda po lewym torze jest dopuszczalna w razie uszkodzenia i naprawy prawego toru. W takich wypadkach administracja tramwaju powinna wydać każdorazowo specjalne zarządzenie w celu zapewnienia bezpieczeństwa ruchu. W każdym razie podczas jazdy po lewym torze powinna być zachowana szczególna ostrożność.

§ 5.

Pierwszeństwo przejazdu na skrzyżowaniach i połączeniach linii tramwajowych mają pociągi, nadjeżdżające z prawej strony.

W miejscach, gdzie ruch uliczny nie jest regulowany zapomocą sygnałów optycznych lub przez policję, pociągom tramwajowym przysługuje prawo przejazdu na skrzyżowaniach, przy wylotach ulic i t. p. przed wszelkimi innymi pojazdami z wyjątkiem taboru straży ogniowej i pogotowia ratunkowego; w miejscach zaś o uregulowanym ruchu ulicznym, ruch pociągów tramwajowych powinien stosować się do sygnałów i znaków ostrzegawczych i porozumiewawczych policji i miejskiej służby technicznej.

Na skrzyżowaniu tramwaju z koleją żelazną, pierwszeństwo przejazdu służy pociągowi kolejowemu.

Na żądanie właściwych władz administracja tramwaju obowiązana jest ustawić specjalną sygnalizację na trudnych i zacieśnionych skrzyżowaniach o intensywnym ruchu.

§ 6.

Największa dopuszczalna szybkość biegu pociągu na ulicach ciasnych lub o znacznym ruchu nie może przekraczać 30 km., a na innych 40 km. na godzinę.

Ustalenie szybkości biegu pociągów na poszczególnych ulicach w granicach powyższej normy należy do administracji tramwaju.

Władze administracji państwowej mogą w poszczególnych wypadkach ograniczyć szybkość biegu pociągów na pewnych odcinkach linii czasowo lub na stałe.

§ 7.

W razie uszkodzenia urządzeń technicznych, mogącego zagrażać bezpieczeństwu publicznemu, personel ruchu powinien sam lub przy pomocy policji przedsięwziąć środki zapobiegające zbliżaniu się podróżnych i osób postronnych do niebezpiecznego miejsca i zawezwać niezwłocznie odnośne pogotowie techniczne.

§ 8.

Personel ruchu powinien składać się z osób, które odpowiadają wymaganiom specjalnych przepisów co do wieku oraz co do kwalifikacji fizycznych i psychicznych, ponadto zaś ukończyły odpowiednie kursy teoretyczne i praktyczne, zakończone złożeniem przepisanych egzaminów.

Personel ruchu podczas pełnienia służby powinien nosić ubiór służbowy, do którego również należy numer, umieszczony na widocznym miejscu.

Personel ruchu obowiązany jest zachowywać się w stosunku do publiczności grzecznie i uprzejmie i, z wyjątkiem motorowego, na żądanie udzielać potrzebnych informacyj i wskazówek.

Osoby z pośród personelu ruchu w stanie nietrzeźwym bezwzględnie nie powinny być dopuszczane do pełnienia służby, osoby zaś oddające się pijaństwu, powinny być usuwane ze służby.

II. Obowiązki motorowego.

§ 9.

Motorowy powinien znać dokładnie przepisy dla motorowego i konduktora oraz przepisy o ruchu ulicznym i drogowym.

§ 10.

Motorowy obowiązany jest zachowywać w czasie jazdy najdalej idącą ostrożność i stosować się do sygnałów oraz znaków ostrzegawczych i porozumiewawczych, stosowanych na ulicach i drogach.

Motorowy obowiązany jest w szczególności ściśle stosować się do zarządzeń i sygnałów policji oraz służby drogowej, odnoszących się do regulowania ruchu i przestrzegania porządku.

§ 11.

Podczas pełnienia służby na linii motorowy powinien znajdować się przy nastawniku.

Przed opuszczeniem swego miejsca, motorowy obowiązany jest wagon zahamować, korbę zaś zabrać ze sobą lub powierzyć konduktorowi.

Jeżeli pociąg znajduje się na pochyłości, motorowy w żadnym wypadku nie ma prawa zejść z pomostu prowadzonego wagonu bez poprzedniego powierzenia hamulca zmieniającemu go motorowemu lub konduktorowi danego pociągu.

§ 12.

Motorowy ma prawo uruchomić pociąg po otrzymaniu sygnału odjazdu od konduktora wagonu silnikowego i po upewnieniu się, że przez przedni pomost tego wagonu wszyscy podróżni opuszczający wagon już wyszli, lub przybywający weszli.

§ 13.

Motorowy, podczas ruchu pociągu powinien mieć nieustannie zwróconą baczną uwagę na drogę. Zabrania się mu podczas jazdy rozmawiać z kimkolwiek, odwracać się od nastawnika, pożywiać się, palić tytoń i t. p.

Odległość między pociągami podczas jazdy powinna być przez motorowego tak regulowana, aby w zależności od szybkości i składu pociągu, wykluczała możliwość zderzenia się pociągów.

§ 14.

Dla ostrzeżenia przechodniów i prowadzących pojazdy należy posługiwać się dzwonkiem ostrzegawczym.

Dzwonić należy w następujących przypadkach:

- a) przed każdym ruszeniem pociągu,
- b) przy mijaniu i na punktach skrzyżowania się z innymi pociągami,
- c) przed skrzyżowaniem ulic i przed wylotami ulic poprzecznych,
- d) we wszystkich przypadkach, kiedy przechodnie lub pojazdy znajdują się na torze, między torami lub tuż obok toru.

Sygnal dzwonkiem ostrzegawczym powinien być podawany zawczasu.

§ 15.

Motorowy obowiązany jest prowadzić pociąg ze zmniejszoną szybkością:

- a) w miejscach i na ulicach, wskazanych w zarządzeniach administracji tramwaju, lub w miejscach, oznaczonych czasowemi, specjalnemi znakami ostrzegawczemi,
- b) przy zbiegowiskach lub bardzo ożywionym ruchu ulicznym, a także w razie spotkania konduktów pogrzebowych, procesyj, przemarszu wojsk i t. p.,
- c) na ostrych łukach i przy mijaniu ulic poprzecznych oraz na zwrotnicach i krzyżownicach,
- d) w miejscach, gdzie tor lub ulice w pobliżu szyn są rozkopane lub podkopane i wogóle, gdzie wykonywane są jakiegokolwiek roboty, kępujące ruch uliczny, jak również tam,

- gdzie tor ułożony jest w bliskości chodnika,
- e) w czasie mgły, ślizgawicy, zamieci śnieżnej, lub przy niedostatecznym oświetleniu drogi,
 - f) na ulicach ze spadkiem, przekraczającym 1%,
 - g) na żądanie policji.

§ 16.

Pociąg należy zatrzymywać:

- a) na wszystkich przystankach stałych, na warunkowych zaś na żądanie publiczności lub podróżnych,
- b) dla przepuszczenia pociągów, mających pierwszeństwo na skrzyżowaniach,
- c) na sygnał konduktora,
- d) w razie gdy podróżni, znajdujący się na przednim pomoście utrudniają prowadzenie pociągu,
- e) w razie zagrodzenia drogi przez procesję, pochody, zbiegowiska, pogrzeby, oddziały wojska, straż ogniową i t. p.,
- f) na żądanie zwierzchności i upoważnionych do tego pracowników tramwajowych,
- g) na żądanie policji,
- h) wszędzie, gdzie dozór linii ustawi w dzień czerwoną tarczę, a w nocy czerwoną latarnię,
- i) w razie zauważenia uszkodzenia toru lub przewodnika,
- j) w razie gdy zachodzi obawa zderzenia, najechania na osoby, najechania lub zawadzenia o pojazd, znajdujący się obok toru,
- k) w razie spłoszenia się koni,
- l) dla przepuszczenia z którejkolwiek strony pogotowia ratunkowego lub technicznego tramwaju albo straży ogniowej, zdążającej do pożaru,
- m) w innych nadzwyczajnych wypadkach, wymagających zatrzymania pociągu.

§ 17.

Motorowemu nie wolno zatrzymywać pociągu bliżej niż 5 m. od wylotu lub skrzyżowania ulicy, z wyjątkiem okoliczności, wskazanych w punktach c), f), g), h), i), j) i m) § 16.

Przy zatrzymaniu pociągów jeden za drugim na przystankach i stacjach krańcowych należy pozostawić między pociągami odstęp $\frac{1}{2}$ m.

W razie chwilowego zatrzymania ogólnego ruchu ulicznego albo tylko ruchu pociągów tramwajowych, należy pozostawić między pociągami odstęp przynajmniej 4 m.

III. Obowiązki konduktora.

§ 18.

Konduktor powinien znać dokładnie przepisy dla konduktora i motorowego oraz przepisy o ruchu ulicznym i drogowym.

Pozatem konduktora obowiązuje dokładna znajomość miasta i okolic w celu informowania podróżnych.

§ 19.

Przed zbliżeniem się pociągu do przystanku, konduktor jest obowiązany w sposób odpowiedni wywołać nazwę przystanku, a w miejscach przesiedania wymienić kierunki przesiedania.

§ 20.

Konduktor wagonu przyczepnego jak również i silnikowego obowiązany są dać sygnał na odjazd dopiero po stwierdzeniu, że wszyscy przybywający podróżni do ich wagonu weszli, a opuszczający wagon wyszli.

W razie zapełnienia wagonu konduktor powinien głośno zapowiedzieć: „miejsc niema, wagon rusza“, poczem dopiero ma prawo dać sygnał odjazdu.

Normy zapełnienia wagonów przez podróżnych ustala, w zależności od ilości miejsc do siedzenia i do stania w wagonach, administracja tramwaju i normy te oznacza przez umieszczenie odnośnych napisów w wagonach i na pomostach.

§ 21.

Konduktor obowiązany jest przestrzegać, aby podróżni wchodzili i wychodzili przez pomosty do tego przeznaczone.

Miejsca wchodzenia i wychodzenia podróżnych reguluje zarządzenie administracji tramwaju.

§ 22.

Do obowiązków konduktora należy wskazywanie miejsc i rozmieszczanie podróżnych w wagonach. Nie powinien on pozwalać na znajdowanie się podróżnych podczas jazdy na stopniach, taranach, zderzakach i t. p.

§ 23.

Konduktor nie powinien wpuszczać do wagonu osób, wymienionych w paragrafie 30 niniejszych przepisów.

§ 24.

Konduktor powinien unikać zatargów z publicznością i w każdym wypadku zachować się taktownie.

W razie niestosowania się podróżnych do obowiązujących przepisów konduktor powinien powołać się na przepisy i prosić podróżnego o podporządkowanie się tym przepisom. W razie oporu ze strony podróżnego konduktor powinien prosić go o opuszczenie wagonu na pierwszym przystanku, w razie zaś dalszego oporu zwrócić się do policji o interwencję.

Przy sprzedawaniu podróżnym biletów, w razie płacenia większej wartości monetą lub banknotem i niemożności natychmiastowego wydania reszty, konduktor powinien uprzedzić podróżnego, że o ile nie będzie mógł wydać reszty przed ukończeniem podróży, to podróżny będzie zmuszony złożyć się po odbiór reszty do administracji tramwajów,

w godzinach biurowych. W razie zgody podróżnego i niemożności wydania reszty konduktor obowiązany jest zanotować nazwisko podróżnego i resztującą sumę na bilecie, a przypadającą do zwrotu sumę konduktor powinien z końcem dnia przy raporcie złożyć w administracji tramwaju. W razie niezgodzenia się podróżnego na takie załatwienie, należy prosić go o opuszczenie wagonu na najbliższym przystanku.

§ 25.

W razie zatargów między podróżnymi konduktor powinien starać się taktownie załagodzić zajście, opierając się na przepisach. W razie oporu ze strony podróżnych konduktor powinien prosić ich o opuszczenie wagonu.

Konduktor powinien okazywać pomoc jadącym tramwajem starcom, kalekom, osobom słabym lub chorym, dzieciom i t. p., a również wszystkim podróżnym przy zatrzymywaniu w wagonie złodziejów, osób wszczynających awantury lub obrażających podróżnych i t. p., wzywając w razie potrzeby policję.

§ 26.

Obowiązkiem konduktora jest pilnować, aby z nastaniem zmroku, a również w razie mgły, burzy i śnieżycy były zapalane lampy służące do wewnętrznego i zewnętrznego oświetlenia. Również obowiązkiem konduktora jest przewietrzanie wagonu i otwieranie okien w zależności od pory roku i pogody, stosownie do poleceń zwierzchności oraz przestrzeganie zamykania drzwi podczas chłodu.

IV. Przepisy dla publiczności.

§ 27.

Na sygnał ostrzegawczy motorowego znajdującego się na torach przechodnie i pojazdy powinny natychmiast ustąpić z drogi.

Jazda po torze tramwajowym jest wzbroniona ciężko ładownym i wolno poruszającym się wozom.

§ 28.

Korzystający z tramwaju poddają się tem samem niniejszym przepisom i winni stosować się do wskazówek i żądań konduktora, wynikających z tychże przepisów.

Podróżni, nie przestrzegający przepisów, obowiązani są na żądanie konduktora lub kontrolera opuścić wagon bez prawa do zwrotu sumy, zapłaconej za bilet.

§ 29.

Podróżnym wolno wchodzić i wychodzić tylko po zatrzymaniu pociągu na przystanku, a na przystanku końcowym — wchodzić dopiero po ukończeniu przetaczania pociągu.

Podróżnym zasadniczo wolno wchodzić do wagonu przez pomost, oznaczony napisem „wejście” i wychodzić przez pomost, oznaczony napisem „wyj-

ście” z wyjątkiem kalek o protezach i kulach i następujących osób w uniformie:

- 1) funkcjonariuszów policji głównej,
- 2) funkcjonariuszów policji państwowej danego województwa,
- 3) żandarmerji danego dywizjonu,
- 4) pracowników tramwajowych.

Powyższym osobom dozwolone jest wchodzić i wychodzić przez każdy pomost.

Podróżni, znajdujący się na pomoście, przeznaczonym do wsiadania, w razie przepełnienia wagonu, mogą wysiadać z tego pomostu z warunkiem nietamowania wejścia podróżnym przybywającym.

Zabrania się wskakiwać i wyskakiwać z tramwaju podczas biegu, czepiać się urządzeń tramwajowych, stać na stopniach, taranach i zderzakach.

Z chwilą gdy konduktor ogłosi, że miejsc nie ma, wchodzić do wagonu nie wolno.

§ 30.

Korzystać z komunikacji tramwajowej nie mają prawa:

- a) osoby nietrzeźwe,
- b) osoby ubrane niechlujnie, lub mogące powalać, ewentualnie zanieczyścić innych,
- c) osoby wzbudzające odrazę chorobą, brudem lub wonią,
- d) osoby z psami, kotami, innymi zwierzętami lub ptakami,
- e) osoby z pakunkami, przewyższającymi wymiary, określone przez administrację tramwaju, lub z przedmiotami, które swym kształtem przeszkadzają innym podróżnym, narażają ich na niebezpieczeństwo lub na zniszczenie ubrania lub też z powodu woni lub nieczystości mogą być uciążliwe dla innych,
- f) osoby przewożące materiały palne, wybuchowe i żrące,
- g) osoby zachowujące się nieprzystojnie, osoby żebrzące jako też pragnące uprawiać w wagonach jakkolwiek handel lub proceder,
- h) eskorta z więźniami, z wyjątkiem osób doprowadzanych przez policję, których przewożenie dowolnymi środkami lokomocji na ich koszt dopuszczone jest przez odnośne przepisy.

§ 31.

Prócz miejsc do siedzenia podróżni mogą zajmować miejsca do stania w wagonie pomiędzy ławkami oraz na przednim i tylnym pomoście stosownie do wskazówek konduktora lub kontrolera tramwajowego.

§ 32.

Przejazd podróżnych odbywa się na podstawie biletu kupnego lub bezpłatnego.

Po wejściu do wagonu każdy podróżny obowiązany jest bez wezwania niezwłocznie wykupić bilet, o ile go już nie posiada.

Winny jazdy bez biletu podróżny obowiązany jest zapłacić konduktorowi grzywnę w wysokości ceny czterech normalnych biletów. W razie odmowy, podróżny obowiązany jest opuścić wagon, co niewyklucza pociągnięcia go do odpowiedzialności sądowej.

Bilety kwartalne, bezpłatne i wszelkie legitymacje, upoważniające do wykupienia biletu ulgowego, należy bez wezwania okazywać, a na żądanie wręczać konduktorom i kontrolerom do kontroli.

Podróżny powinien wykupiony bilet zachować przez cały czas jazdy i okazać go na żądanie kontrolera lub konduktora.

W razie zagubienia biletu podróżny obowiązany jest wykupić nowy bilet.

§ 33.

Podróżny obowiązany jest wpłacić należność za bilet odliczoną monetą.

W razie braku właściwej kwoty lub niemożności zmiany pieniędzy, podróżny obowiązany jest wagon opuścić na najbliższym przystanku.

Na życzenie podróżnego konduktor stosownie do § 24 powinien przyjąć przy opłacie za bilet większą monetę.

§ 34.

Nie wolno w wagonach pluć, śmiecić, jeść, wychylać się albo wystawiać ręce z okien, siadać na parapetach, palić tytoniu.

Palenie tytoniu dozwolone jest tylko na pomostach.

§ 35.

Podróżnym nie wolno podawać sygnałów na ruszenie pociągu. Zatrzymanie pociągu przez podróżnego sygnałem dopuszczalne jest jedynie w razie nagłego zasłabnięcia kogoś z podróżnych w wagonie lub z powodu grożącego niebezpieczeństwa, jak również w razie ruszenia pociągu podczas wychodzenia z wagonu podróżnego, gdy tego konduktor nie zauważył i podał sygnał odjazdu.

§ 36.

Podróżny obowiązany jest pokryć wszelkie straty, powstałe z jego winy lub niedbalstwa w wagonie lub w jego urządzeniach. Konduktor ma prawo wymagać bezzwłocznej zapłaty należności.

Odszkodowanie oblicza się na zasadzie ustanowionej przez administrację tramwaju cennika. W razie gdy cennik nie obejmuje danej szkody, wysokość odszkodowania ustali administracja tramwaju.

§ 37.

O wszelkie informacje podróżni mogą zwracać się tylko do konduktora lub kontrolera.

§ 38.

Podróżni, znajdujący się na przednim pomoście wagonu silnikowego, nie powinni krępować motorowego w ruchu przy nastawniku i hamulcach, jako też nie powinni rozmawiać z motorowym.

§ 39.

Przedmioty zgubione lub pozostawione w wagonach wydawane są w biurze administracji tramwaju po udowodnieniu własności.

§ 40.

Podróżni nie mogą rościć pretensyj do administracji tramwaju z powodu przerwy ruchu lub zmian kierunku linii, spowodowanych przyczynami natury technicznej lub zarządzeniami policji.

V. Postanowienia końcowe.

§ 41.

Zażalenia, wnoszone przez podróżnych i publiczność do administracji tramwaju w sprawach wszelkich niewłaściwości ruchu i obsługi pociągu, administracja rzeczona powinna rozpatrzyć i o wyniku zawiadomić petenta.

§ 42.

Odpowiedzialność za naruszenie niniejszych przepisów, o ile stanowi ono przekroczenie obowiązujących przepisów karnych, normują odnośne ustawy karne.

§ 43.

Wyciąg z przepisów niniejszych, obejmujący obowiązki podróżnych, powinien być wywieszony na widocznych miejscach w wagonach i poczekalniach.

425.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA PRACY I OPIEKI SPOŁECZNEJ, MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH I MINISTRA SKARBU

z dnia 15 czerwca 1929 r.

w sprawie podziału zakresu działania Ministrów przy wykonaniu ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i ich rodzin oraz o zaopatrzeniu rodzin po poległych i zmarłych lub zaginionych bez własnej winy, których śmierć, względnie zaginięcie, pozostaje w związku przyczynowym ze służbą wojskową.

Na podstawie art. 58 ustawy z dnia 18 marca 1921 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i ich rodzin oraz o zaopatrzeniu rodzin po poległych i zmar-